

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

SKÖTSELPLAN
2014-11-03

Diarienummer
511-6561-2014

Sida
1(13)

Skötselplan för naturreservatet Tranhult i Borås kommun

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

DEL A – BESKRIVNING	4
1. Syfte	4
2. Beskrivning av området	4
2.1 Uppgifter om naturreservatet	4
2.2 Allmän beskrivning av området	5
2.3 Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning	5
2.4 Områdets bevarandevärden	5
2.5 Övrig bebyggelse och anläggningar	7
DEL B – SKÖTSEL	8
3. Skötsel och bevarandemål	8
3.1 Utgångspunkter vid indelning av skötselområden	8
3.2 Utgångspunkter för bevarandemål	8
3.3 Skötselområden med mål och åtgärder	9
3.4 Forn- och kulturminnesvård	11
4. Friluftsliv	11
5. Gränsmarkering	12
6. Uppföljning	12
6.1 Uppföljning av skötselåtgärder	12
6.2 Uppföljning av bevarandemål och gynnsamt tillstånd	12
6.3 Revidering av skötselplanen	12
7. Sammanfattning av planerad förvaltning	13
8. Referenser	13

BILAGOR

- 3.1 Karta över skötselområden och skyddsvärda träd
- 3.2 Naturtypskarta (befintliga naturtyper)
- 3.3 Natura 2000-habitatskarta (utvecklings- och restaureringsmark).
- 3.4 Karta med friluftslivsanläggningar (stig, p-plats, informations-skyltar).

Inledning

Skötselplanen beskriver vad som ska göras i naturreservatet, när och hur ofta det ska göras. Den fastställer också vad som är viktigast att göra om reservatsförvaltaren, d v s den som är ansvarig för naturreservatets skötsel, behöver prioritera. Förutom reservatsförvaltaren vänder sig skötselplanen till markägaren och andra intressenter.

Naturreservatets syften styr vilka föreskrifter (regler) som gäller i naturreservatet och ifall skötsel behövs för att syftena med naturreservatet ska kunna uppfyllas.

Länsstyrelsen har ett övergripande ansvar för att statligt bildade naturreservat sköts. Länsstyrelsen har också ansvar för tillsynen i statliga naturreservat. Förvaltningen kan överlåtas till andra, t.ex. Väst kuststiftelsen eller den kommun där naturreservatet är beläget. De praktiska skötselåtgärderna utförs oftast av markägare, arrendatorer, entreprenörer eller andra som förvaltaren har skötselavtal med.

Skötselplanen är uppdelad i två delar, A och B. Den första delen är en beskrivande del. Där anges bland annat naturreservatets syften och vilka natur- och bevarandevärden som finns i naturreservatet. Den andra delen av skötselplanen beskriver naturreservatets bevarandemål och hur naturreservatet ska skötas

Detta är en revidering av äldre skötselplan från 1984.

DEL A – BESKRIVNING

1. Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- Skydda brantområdets geologiska strukturer
- Bevara de värdefulla livsmiljöerna ädellövskog med rik flora och barrblandskog med hotade kryptogamer
- Strukturer som död ved och grova lövträd ska förekomma i för livsmiljöerna gynnsamt tillstånd
- Bevara följande inom området förekommande naturtyp, Ädellövskog i branter (9180), som ingår i EU:s nätverk av Natura 2000-områden, i gynnsamt tillstånd.

Syftet ska tryggas genom att:

- All skog skyddas mot avverkning och får utvecklas fritt.
- Gran ska tas bort i lövskogen.
- Ingen återplantering av barrträd, naturlig lövföryngring gynnas.

2. Beskrivning av området

2.1 Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Tranhult
Beslutsdatum:	2014-11-03
Areal:	2,4 ha
Ekonomisk karta:	06C 7d
Lägesbeskrivning:	Reservatet ligger ca 7 km sydväst om Viskafors i en brant på norra sidan Viskan.
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Borås
Församling:	Seglora
Förvaltare:	Västkuststiftelsen
NVR id:	2000540
Natura 2000-beteckning:	SE0530099
Naturgeografisk region:	21 b. Sydvästra Sveriges kuperade barr- och lövskogs-landskap, södra Västergötlands sprickdalsområde.
Typindelning enligt vattendirektivet:	Limnisk ekoregion 6 Sydväst, söder om norrlandgränsen, inom vattendelaren till Västerhavet, under 200 meter över havet.

Tabell 1: Markslag och naturtyper som ska rapporteras till Naturvårdsverket. Må-
lareaerna är de som förväntas efter eventuella restaurerings- och skötselåtgärder.

¹ Kartering av skyddade områden (KNAS), (Naturvårdsverket 2003)

Markslag och Naturtyp	Areal år 2013 (ha)	Måareal (ha)
Barrskog:	0,8	0,8
Barrblandskog ¹	0,8	0,8
Lövskog:	1,6	1,6
Ädellövskog ¹	1,6	1,6

Tabell 2: Förekommande Natura 2000-habitat.

Kod	Natura 2000-habitat	Areal år 2013 (ha)	Måareal (ha)
9180	Ädellövskog i branter*	0	1,6

2.2 Allmän beskrivning av området

Dalgången vid Tranhult i Seglora utgör en av grenspetsarna i Viskadalens fornfjord. Viskan flyter här fram genom ett landskap som i väster begränsas av en långsträckt bergbrant. Höjdskillnad i området är ca 20 meter från Viskans kant till överdelen av branten.

Denna brant med tillhörande rasmaterial och fjordsediment är bevuxen av en artrik lövskog med bl a lind, ek, ask och alm. Hassel växer ymnigt i buskskiktet tillsammans med olvon och try. Örtfloran är rik på lundarter och här finns flera mossor som signalerar höga skogliga naturvärden.

Området har huvudsakligen ett inlandsklimat med kallast i januari-februari på -2 grader och högsta medeltemperatur i juli-augusti på 15 grader. Årsmedelnederbörd är runt 900 mm (normalvärden 1960-1990, SMHI).

2.3 Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning

Historiska kartor visar att området ovan branten har varit barrbevuxet sedan länge och att det varit odlingsmarker längs Viskan i långa tider. Den nordligaste delen av gräsmarksavsnittet har tidigare varit åkermark.

2.4 Områdets bevarandevärden

Ädellövbrant är en mindre vanlig naturtyp i Sverige och här finns såväl skyddsvärda träd som flera hotade arter.

2.4.1 Biologiska bevarandevärden

I ädellövbranten där lind dominerar tillsammans med ask och ek finns flera arter som signalerar höga skogliga naturvärden som t ex lunglav, knärot, springkorn och underviol. Tre skyddsvärda träd, två almar och en ek, finns utpekade i området. Lunglav är en signalart som också är rödlistad och den är en mycket god indikator på att det funnits tillgång på gamla grova lövträd under lång tid. Här finns flera mossor som signalerar höga skogliga naturvärden. Örtfloran är rik på lundarter såsom vippärt, skogsbingel och under-

viol. Andra framträdande arter är strutbräken och springkorn, medan t ex trollsmultron, rödfloka och lövbinda förekommer mer sparsamt. Det finns en bevarande plan för området; SE0530099 Tranhult. Åtgärdsprogram för skyddsvärda träd gäller i området. I reservatets nordvästra del, ovanför ädellövbranten finns barrskogsvärden som en hel del död ved i olika dimensioner. På grova granlågor växer två signalarter långfliksmossa och kornknutmossa varav den sistnämnda också är rödlistad. Det är en barrdominerad blandskog som undgått skogsavverkning så länge att det bildats barrskogsvärden.

Tabell 3. Förekomst av

- signalarter (S), arter som används för att lokalisera och urskilja skogar med höga naturvärden (Skogsstyrelsen, Nitare 2000)
- rödlistade arter uppdelade enligt Artdatabankens kategorier: Nationellt utdöd (RE); Akut hotad (CR); Starkt hotad (EN); Sårbar (VU); Nära hotad (NT); Kunskapsbrist (DD), (Gärdenfors 2010)
- arter (ÅGP) som omfattas av Naturvårdsverkets åtgärdsprogram för hotade arter
- arter (EU) som är listade i EUs fågeldirektiv (direktiv 79/409/EEG) annex 1 och art- och habitatdirektiv (direktiv 92/43/EEG) annex 2 och 4.
- Källa (BP) bevarandeplan för Natura 2000-område, (CF) Camilla Finsberg, (SP) skötselplan för tidigare reservat.

Art	Kategori	Skötselområde	Inventeringsdatum	Källa
Mossor				
Bokfjädermossa <i>Neckera pumila</i>	NT			BP
Fågelfotsmossa <i>Nogopterium gracile</i>	VU			BP
Långfliksmossa <i>Nowellia curvifolia</i>	S	3	2013-09-04	CF
Kornknutmossa <i>Odontoschisma denudatum</i>	NT, S	3	2013-09-04	CF
Platt fjädermossa <i>Neckera complanata</i>	S			BP
Lavar				
Lunglav <i>Lobaria pulmonaria</i>	NT	1	2013-09-04	CF
Kärlväxter				
Alm <i>Ulmus glabra</i>	VU	1, 2	2013-09-04	CF
Ask <i>Fraxinus excelsior</i>	VU	1, 2	2013-09-04	CF
Knärot <i>Goodyera repens</i>	NT			SP
Lind <i>Tilia cordata</i>	S	1, 2, 3	2013-09-04	CF
Springkorn <i>Impatiens noli-tangere</i>	S			SP
Underviol <i>Viola mirabilis</i>	S	1	2013-09-04	CF
Vippärt <i>Lathyrus niger</i>	S			SP
Fåglar				
Spillkråka <i>Dryocopus martius</i>	EU			BP

2.4.2 Geovetenskapliga bevarandevärden

När havet nådde som högst efter inlandsisens avsmältning var Viskadalen en smal fjord. Dalgången vid Tranhult är den innersta delen av denna fornfjord. De forna fjordbotten-sedimenten och rasmaterialet från bergbranten har skapat god jordmån för en artrik lundflora.

2.4.3 Kulturhistoriska bevarandevärden

Inga fornlämningar är utpekade i området.

2.4.4 Friluftslivsvärden

Området kan sägas ha måttliga friluftsvärden bl a eftersom det är en bit att gå innan man kommer fram. Det är inte heller helt lätt att hitta vid första besöket. Bil kan ställas på folkhögskolans parkering 1 km väster om reservatsgränsen, ca 500 m från stigen som leder till reservatet. Det finns också utrymme för en bil intill stigens början, men ingen skylt visar detta, det finns dock en skylt som visar på stigen. Stigen fram till reservatet slyar igen ganska snabbt och behöver röjas emellanåt. Området är i huvudsak tillgängligt för gående, inte för rullstol eller barnvagn. Stängselgenomgångar finns för framkomlighet genom stängsel.

2.5 Övrig bebyggelse och anläggningar

Inga övriga anläggningar i området.

DEL B – SKÖTSEL

3. Skötsel och bevarandemål

3.1 *Utgångspunkter vid indelning av skötselområden*

Indelning av reservatets skötselområden utgår från deras skötselbehov. Naturreservatet är indelat i tre skötselområden. Skötselområdenas avgränsningar framgår av bilaga 1.

Skötselområdena är:

1. Ädellövbrant – röjning av ungt barr
2. Ädellövblandskog – avverkning av gran, röjning av ungt barr.
3. Barrblandskog – fri utveckling.

Allmänt om skötseln i området är att ädellövbranten i stort får utvecklas fritt, där den södra delen utvecklas mot ett större löv innehåll genom röjningar av unga granar samt avverkning av mogna granar. Barrblandskogen får utvecklas fritt med god förekomst av död ved och där till knutna mossor, lavar och svamp. Om den öppna marken nedanför branten betas, får gärna den delen av ädellövskogen som ingår i betesfällan fortsätta betas.

Klimatförändringsrelaterade hot är en ökad risk för trädjukdomar hos ädellövträden samt om Viskan svämmar över väldigt mycket kan de lägre delarna av branten påverkas av erosion. Erosionen är sannolikt inte ett stort problem för ädellövbrantens naturvärden, annat än för just de individer som växer där erosionen sker. De lägst stående träden kan komma att dö i förtid och bidra till dödvedsförrådet. Trädjukdomar hanteras i skötseln genom att återväxten av ädellövträd gynnas. Om framtida forskning visar bättre metoder att hantera trädjukdomar kommer den skötseln att integreras i en reviderad skötselplan.

Skötselområdenas avgränsning framgår av bilaga 1. Naturtyperna och Natura 2000-naturtypernas avgränsningar framgår av bilaga 2 och 3.

3.2 *Utgångspunkter för bevarandemål*

Bevarandemålen preciserar syftet för respektive skötselområde och ger en beskrivning av hur det ska se ut när gynnsamt tillstånd råder. De ger också förutsättningarna för den uppföljning som planeras.

Eftersom ädellövskog är en relativt sällsynt naturtyp behöver man ta hand om de områden som finns. För att nå miljömålet "Levande skogar" är det viktigt att gynna ädellövskogens värden och ta bort graninslaget.

3.3 Skötselområden med mål och åtgärder

Skötselområde 1

Skötselområde	Areal (ha)
1	0,7
Summa	0,7

Naturtyp	Areal år 2013 (ha)	Målareal (ha)
Ädellövskog	0,7	0,7

Natura 2000-naturtyp	Areal år 2013 (ha)	Målareal (ha)
9180 – Ädellövskog i branter	0	0,7

Beskrivning:

Skötselområdet är en sydöstvänd brant bevuxen med ädellövskog. Lind, ek och ask dominerar och i buskskiktet finns gott om hassel. Framför allt ekarna är gamla och grova. Övriga trädslag är huvudsakligen medelålders och unga, men enstaka äldre finns. Den rödlistade lunglaven (NT) finns här samt även bokfjädermossa (NT) och fågelfotsmossa (VU). I fältskiktet växer lundarter som underviol, vippärt, blåsippa och skogsbingel. Död ved förekommer i tämligen god mängd även en del grova stammar. Området ligger utanför betesfällan.

Bevarandemål:

Skötselområdet ska vara en ädellövbevuxen brant med god tillgång på död ved och för habitatet typiska arter.

- Arealen 9180 – ädellövskog i branter ska vara minst 0,7 ha.

Engångsåtgärder:

Inga.

Underhållsåtgärder:

Eventuell röjning av ung gran, annars fri utveckling.

Skötselområde 2

Skötselområde	Areal (ha)
Ädellövblandskog	0,9
Summa	0,9

Naturtyp	Areal år 2013 (ha)	Målareal (ha)
Ädellövblandskog	0,9	0,9

Natura 2000-naturtyp	Areal år 2013 (ha)	Målareal (ha)
9180 – Ädellövskog i branter	0	0,9

Beskrivning:

Skötselområde 2 ligger i branten söder om område 1. Här dominerar lövträd som lind, ask, björk, rönn, asp och ek men det förekommer även en hel del gran och tall, framförallt i södra delen. Död ved förekommer sparsamt. Has-sel dominerar buskskiktet. Fältskiktet är tämligen sparsamt, framförallt i den södra, barrtätare delen. Här växer bl a blåbär, ärenpris, ängsvädd, smultron, gökärt, liljekonvalj och harsyra. Sluttningen är inte riktigt lika brant här som i område 1 och betesdjuren har tillgång till skogen. Bete får gärna fortsätta, men om det av någon anledning upphör, innebär det ingen större naturvårds-förlust i ädellövbranten. Det är viktigare att bli av med barrträden. Ädellövträden är inte så gamla ännu, men så småningom kommer området kunna klassas som Natura 2000-habitat 9180, ädellövskog i branter, om granen röjs bort och ädellövträd gynnas.

Bevarandemål:

Skötselområdet ska vara en ädellövdominerad skog med gamla och grova lövträd samt med förekomst av död ved.

- Arealen ädellövskog ska uppgå till 0,9 ha.
- Arealen 9180 – ädellövskog i branter ska så småningom uppgå till 0,9 ha.

Engångsåtgärder:

Barrträd avverkas och uppslag av ädellövträd gynnas.

Underhållsåtgärder:

Ungträd av gran och tall röjs bort vid behov.

Eventuellt årligt bete tillsammans med betesmarkerna nära Viskan, eftersom skogen ingår i betesfållan.

Skötselområde 3

Skötselområde	Areal (ha)
Barrblandskog	0,8
Summa	0,8

Naturtyp	Areal år 2013 (ha)	Målareal (ha)
Barrblandskog	0,8	0,8

Natura 2000-naturtyp	Areal år 2013 (ha)	Målareal (ha)
-	-	-

Beskrivning:

Ovanför ädellövbranten på höjden finns ett avsnitt barrblandskog. Gran dominerar med inslag av tall, björk, ek och rönn. Här är träden i olika åldrar med förekomst av gamla och grova exemplar. Död ved förekommer i tämligen stor andel, både stående och liggande av olika trädslag. I fältskiktet finns bl a blåbär, ekorrbär, stensöta, På grova granlågor växer signalarterna kornknutmossa (NT) och långfliksmossa. Området ligger utanför betesfållan. Skötselområdet har naturvärden som bevaras om man låter skogen utvecklas fritt.

Bevarandemål:

Skötselområdet ska vara en fritt utvecklad barrblandskog med god tillgång på död ved.

Engångsåtgärder:

Inga.

Underhållsåtgärder:

Inga.

3.4 Forn- och kulturminnesvård

Det finns inga utpekade fornlämningar i området.

4. Friluftsliv

Karta med informationsskylt och övriga eventuella anläggningar som stigsystem och p-plats finns i bilaga 4.

Bevarandemål:

Det ska finnas en välunderhållen och tydligt skyltad stig till reservatet.

Stängselgenomgångar ska vara väl underhållna.

En välunderhållen skylt som beskriver naturreservatet ska finnas.

Det ska finnas en skylt som visar var man kan parkera intill stigens början.

Engångsåtgärder:

Rensa stigen framkomlig.

Markera ingång till reservatet och p-plats tydligt.

Informationstavlor ska sitta uppe på de platser som är markerade på karta i bilaga 4. Tavlor ska utföras enligt svensk standard och naturvårdsverkets anvisningar Att skylta skyddad natur. De ska bland annat innehålla karta över reservatet samt beskriva dess syfte, bevarandevärden och gällande föreskrifter för allmänheten. En engelsk text eller en engelsk sammanfattning ska finnas.

Underhållsåtgärder:

Informationsanläggningar ska ses till regelbundet och underhållas vid behov av förvaltaren.

Röjning av stig vid behov.

5. Gränsmarkering

Reservatets gränsmarkeringar utförda enligt Naturvårdsverkets anvisningar ”Att skylta skyddad natur” ska underhållas.

6. Uppföljning

6.1 Uppföljning av skötselåtgärder

Skötselåtgärder som utförs i reservatet bör dokumenteras av den som utför åtgärden. Av dokumentationen bör framgå:

- åtgärd
- plats (skötselområde)
- kostnad
- tidpunkt
- utförare

Åtgärder av restaureringskaraktär bör dokumenteras med foto före och efter åtgärd.

6.2 Uppföljning av bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske med de metoder som används inom miljöövervakning nationellt eller regionalt eller i samband med Natura 2000-uppföljningen. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i skötselplanen uppfylls och att skötseln fungerar. Uppföljningen kommer vara en viktig hjälp för förvaltarens planering av skötselarbetet.

6.3 Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare och revideras när uppföljningen indikerar att det behövs.

7. Sammanfattning av planerad förvaltning

Tabell 4. Sammanfattning och prioritering av skötselplanens åtgärder. Prioritering inom intervall 1-3 där 1 är högsta prioritet att genomföra.

Åtgärd	Skötselområde	När/intervall	Prioritet
Skylt som visar p-plats	Utanför reservatet	Snarast	2
Röjning av unga barrträd	1, 2	Vid behov	1
Avverkning av barrträd	2	1-2 år	1
Årligt bete om betesmarken nedan branten betas.	2	Årligen	3
Röjning av stig	Utanför reservatet	Snarast och vid behov	1
Underhåll av skyltar, gränsmarkering, stig och parkeringsplats	2 samt utanför reservatet	Vid behov	2
Uppföljning av skötselåtgärd	1-3	Efter åtgärd	2

8. Referenser

Allmänna referenser

EUs art- och habitatdirektiv (direktiv 92/43/EEG) annex 2 och 4.

EUs fågeldirektiv (direktiv 79/409/EEG) annex 1.

Gärdenfors, U. (red.). 2010. Rödlistade arter i Sverige 2010- The 2010 Red List of Swedish Species. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Löfgren, R. & Andersson, L. (red.). 2000. Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker. Rapport 5081, Naturvårdsverket, Stockholm.

Naturvårdsverket informerar, Statens Naturvårdsverk, Solna.

Naturvårdsverket, 2003. Att skylda skyddad natur. Naturvårdsverket, Stockholm.

Naturvårdsverket, 2003. Kartering av skyddade områden – skogstyper i naturreservat och nationalparker. Rapport 5282, Naturvårdsverket, Stockholm.

Nitare, J. (red.), 2000. Signalarter - indikatorer på skyddsvärd skog. Flora över kryptogamer. Skogsstyrelsens förlag, Jönköping.

Påhlsson, L. (red.). 1998. Vegetationstyper i Norden. TemaNord 1998:510, Nordiska Ministerrådet, Köpenhamn.

Referenser specifikt för detta naturreservat

Finsberg, C. 2013. Skyddad natur i ett förändrat klimat. Grön infrastruktur i strandängar och ädellövmiljöer samt klimatanpassad skötsel av skyddad natur. Rapport 2013:74. Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Länsstyrelsen Västra Götaland. Bevarandeplan för Natura 2000-område SE0530099 Tranhult.

Schafferer, T.1984. Beslut med förra skötselplan, D.nr: 11.1211-386-83. Länsstyrelsen i Älvsborgs län.